

Розбудова механізму управління економічною безпекою підприємства

Микола Кобільник

аспірант,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: KobilnykMM@krok.edu.ua

Напрямок методологічного забезпечення та побудови механізму управління системою економічної безпеки підприємств детально досліджується у наукових працях професора О.І. Захарова та розглядався у колективних монографіях та наукових доробках Васильчак С.В., Денисенко М.П., Кириченко О.А., Козаченко Г.В., Пригунова П.Я., Ляшенко О.М. та інших науковців.

Управління системою економічної безпеки підприємств невід’ємно пов’язане та засноване на наукових теоретичних засадах, як методології економічної безпеки так і методології та наукових засад менеджменту та має всі основні складові та функції системою управління, а саме: планування, організація, мотивація, керівництво та контроль. Власне, за дослідженням автора побудова управління будь якою системою має в основі ці основні функції.

Управління системою економічної безпеки починається з основної базової функції менеджменту планування. Планування і управління системою економічної безпеки інноваційно-активних підприємств представлено чотирма основним рівнями планування.

Стратегічне планування спрямоване на довготривале (від 1 до 5 років) планування в управління системою економічної безпеки, визначення та прийняття програми діяльності. Розробка та прийняття концепції та стратегії з забезпечення безпеки. Дане планування є законоутворюючим в системі економічної безпеки та формує всі подальші діє та плани по її забезпеченню. В рамках цього етапу приймається рішення про створення структурування чи відокремлення підрозділу по забезпеченню безпеки та визначаються та приймається бюджет на забезпечення роботи системи економічної безпеки.

Тактичне планування зосереджене на поетапній реалізації стратегії та планів з забезпечення економічної безпеки підприємств, і розраховане на планування дій в період від 1 до 6 місяців.

Оперативне планування розраховане на підготовку та проведення конкретних заходів та дій по забезпеченню економічної безпеки у період поточного місяця.

Ситуативне оперативне планування розраховане на оперативну підготовку та проведення заходів при виникненні непередбачених загроз небезпек, атак конкурентів та ін. в управлінні системою економічної безпеки.

Стратегічне управління системою економічної безпеки підприємств, в тому числі інноваційно-активних підприємств складається з чотирьох основних етапів: постановка цілей стратегічного управління СЕБ; стратегічний аналіз небезпек загроз та ризиків в СЕБ; розробка стратегії економічної безпеки; реалізація стратегії економічної безпеки.

Важливим моментом при створенні стратегії управління економічною

безпекою своєї організації є вмiле рiшення трьох основних завдань. Першим завданням є формування «кредо» стратегiчного бачення i мiсiї економiчної безпеки пiдприємства. Другим - установленням генеральної мети i системи цiлей розвитку економiчної безпеки пiдприємства. Третiм – розроблення стратегiї економiчної безпеки пiдприємства вiдповiдно до сформульованих генеральної мети i мiсiї. При цьому «кредо» це першооснова, первiсний момент для формування стратегiчного бачення, мiсiї, установлення цiлей для розроблення стратегiї управлiння економiчною безпекою пiдприємства. Стратегiчне бачення – це перспективний погляд на напрямки розвитку управлiння економiчною безпекою пiдприємства [1].

Мiсiя управлiння економiчною безпекою пiдприємства, фiрми, компанiї-основна загальна мета органiзацiї, чiтко виражена причина її захисту вiд внутрiшнiх i зовнiшнiх факторiв, загроз [2].

За дослiдженням науковцiв, загальними принципами управлiння економiчною безпекою пiдприємства є системнiсть, мiждисциплiнарний пiдхiд, адаптацiя, циклiчнiсть, об'єктивнiсть самовизначення, моделювання сценарiїв, контроль, вiдповiднiсть та рефлексiя [3].

На думку професора С.В. Васильчика, головне завдання системи управлiння економiчною безпекою пiдприємства–передбачення i випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також до проведення антикризового управлiння, яке спрямоване на виведення пiдприємства з кризового стану [3].

Механiзм управлiння економiчною безпекою доцiльно одночасно розглядати як систему принципiв, процедур, форм, структур, методiв i засобiв управлiння з метою створення та використання можливостей реалiзацiї життєво важливих iнтересiв пiдприємства. Як процес реалiзацiї цiєї системи за допомогою чого здiйснюється вплив керiвнiї пiдсистеми на керовану пiдсистему управлiння економiчною безпекою пiдприємства. Як послiдовну змiну процесiв господарської дiяльностi та станiв керованої та керiвнiї пiдсистем управлiння економiчною безпекою пiдприємства внаслiдок здiйснення такого впливу. Такий пiдхiд дозволяє в подальшому дослiдженнi зберегти його комплекснiсть та акцентувати увагу на динамiчнiй складовiй економiчної безпеки пiдприємства [3].

Цiкавий власний науковий пiдхiд до дослiдження питання управлiння системою економiчної безпеки вiднайдено та опрацьовано у працях науковцiв Схiдноукраїнського НУ iм. В.Дала. За дослiдженнями, проведеними О.М. Ляшенко, поняття «економiчна безпека пiдприємства» на вiдмiну вiд найпоширенiшого його розумiння, як стану захищеностi вiд загроз, тлумачиться як результат керованих процесiв досягання трiади цiлей управлiння економiчною безпекою пiдприємства, що забезпечує набуття певної мiри його економiчної свободи в межах наявних об'єктивних i суб'єктивних обмежень, властивих системi економiчної безпеки [5]. О.М. Ляшенко дiйшла висновку, що цiлепокладання є одним з ключових питань менеджменту. Так, позицiя заснована на мiждисциплiнарному походженнi безпекознавства, особливостi

системоутворення економічної безпеки та формування єдиного науково-практичного розуміння захисного ресурсно-функціонального і гармонізаційного підходів до розгляду економічної безпеки. Подане розуміння сутності цілепокладання зумовило створення тріади цілей управління економічною безпекою підприємства: імперативною метою є узгодження інтересів зовнішніх і внутрішніх його стейкхолдерів, домінантною – протистояння загрозам, комплементарною – формування ресурсного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Стратегічне управління економічною безпекою підприємства – це комплекс заходів із формування стратегії управління взаємодією підприємства та суб'єктів зовнішнього середовища, в межах системного комплексу в напрямі його трансформації шляхом перетворення ірраціональних міжсистемних взаємодій у переважно раціональні для реалізації стратегічних інтересів підприємства [2]. За висновком науковців економічна безпека підприємства та її управління повинне ґрунтуватися на цілях успішного функціонування та розвитку підприємства за всіма сферами його діяльності та впливу, а не на принципі максимізації прибутку. Управління ЕБП та сама СЕБП повинні розглядатися керівниками як динамічний процес, а не статичне явище, у зв'язку з цим діяльність служби безпеки, її структура та методи роботи визначаються особливостями самого підприємства, зовнішнього середовища, з яким воно взаємодіє.

Управління системою економічної безпеки СГД здійснюється через механізм управління. Від механізму управління значною мірою залежать ефективність діяльності суб'єктів системи економічної безпеки СГД по протидії небезпекам та загрозам внутрішнього та зовнішнього середовища. Механізм управління системою економічної безпеки СГД – це внутрішній устрій сукупність станів та процесів з яких складається управління діяльністю.

Принципи управління визначаються вимогами, які пред'являються до управління системою економічної безпеки, що можуть бути засновані на вітчизняних закономірностях та особливостях функціонування підприємств, в тому числі і інноваційно-активних підприємств.

Методи управління розкривають засоби, що застосовуються в управлінській діяльності з забезпечення управління системою економічної безпеки, та визначають, як саме здійснюється управлінська діяльність.

Основні групи методів, що застосовуються в управлінні системою економічної безпеки підприємств: економічні методи, пов'язані з матеріальним стимулюванням, а саме, управлінський облік, планування, аналіз витрат, калькулювання складових економічної безпеки; організаційно-розпорядчі, адміністративні; соціально-психологічні – формування соціально-психологічного клімату в колективі, формування загального відношення до інновацій та інноваційної діяльності підприємства; правові методи та розподіл повноважень; ідеологічні методи; технологічні спеціальні методи, що використовуються в управлінні системою економічної безпеки: поліграф, аудіо- та відео-контроль, перевірка співробітників за обліком МВС, технічна перевірка приміщень.

Управлінські відносини відображають взаємозв'язки, що виникають при здійсненні управлінської діяльності, та взаємодію по забезпеченню економічної діяльності. Взаємодія є одним з найбільш важливих та складних елементів системи економічної безпеки та визначає якість та ефективність роботи системи економічної безпеки, її внутрішніх та зовнішніх суб'єктів.

За визначенням О.І. Захарова, взаємодія в системі економічної безпеки – це узгоджені дії внутрішніх та зовнішніх суб'єктів комплексної системи забезпечення за завданнями, напрямками та часом, для досягнення конкретної мети по зниженню рівня або протидії всім внутрішнім та зовнішнім небезпекам та загрозам для діяльності СГД [2].

Узагальнюючи зазначимо, що управління системою економічної безпеки підприємств будується на міцних теоретичних наукових засадах сталої парадигми стратегічного менеджменту, при цьому активно використовуючи у дослідженнях як наукового так і прикладного характеру системний та процесний підхід. Управління системою економічної безпеки підприємств активно використовує фактично всі методи та засоби, притаманні стратегічному менеджменту та управлінню системою загалом, в той же час суттєво розширюючи її значною частиною соціально-психологічних методів та засобів та активно застосовуючи сучасні технічні методи, без яких виконання завдань з ефективного управління системою економічної безпеки та своєчасне попередження виникнення небезпек та загроз та локалізація та нейтралізація джерел її походження було б неможливим.

Ключові слова: економічна безпека, безпека підприємства, управління, механізм управління економічною безпекою.

Список використаних джерел

1. Кириченко О.А., Захаров О.І., Денисенко М.П. (2010). *Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності в умовах глобальної фінансової кризи: [монографія].* К.: Дорадо-Друк. 412 с.
2. Захаров О.І. (2008). Побудова комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Університету КРОК.* 2008. № 18. С. 44–52
3. Захаров О.І. (2012). Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємства. *Вчені записки Університету КРОК.* 2012. №32. т.2. С.80–84
4. Васильчак С.В. (2011). Система управління методичним забезпеченням економічної безпеки на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України.* №21.17. С.175–179
5. Ляшенко О.М. (2010). Генеза системи економічної безпеки. *Методологічний базис системи економічної безпеки.* В кн.: Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія за ред.. Г.В. Козаченко. Луганськ: Елтон-2, С.20–27